

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

A1 TÜRKÇE DERSİ UZUN TEZ ÇALIŞMASI

SARI MERCEDES YOLLARDA

Danışmanın Adı-Soyadı: Sevgi BALCI

Öğrencinin Adı-Soyadı: Yağmur SEZGİN

Diploma Numarası: 1129-0119

Sözcük Sayısı: 3954

Araştırma Konusu: Adalet Ağaoğlu'nun "Fikrimin İnce Gülü" adlı yapıtında bireyin kendini bulma sürecinde iç yolculuğunun odak figür üzerinden değerlendirilmesi

ÖZ (ABSTRACT)

A1 Türk Dili ve Yazını uzun tezi kapsamında yazılan bu tezde Adalet Ağaoğlu'nun "Fikrimin İnce Gülü" adlı yapıtında odak figürün iç yolculuğu ve kendini var etme süreci incelenmiştir. Bu araştırma konusu doğrultusunda yapıt ayrıntılı olarak incelenmiştir. Yapıtın incelenmesinde özel olarak bireyin kendini var etme amacıyla başvurduğu yollar, bu yolları seçmesinin nedeni ve çabalarının karşılığında elde ettikleri değerlendirilmiştir. Tez, odak figürün geçmişinin hayatı üzerindeki yadsınamaz etkisi nedeniyle geçmiş, bugün ve gelecek olarak üç kesitte değerlendirilmiştir. Giriş bölümünde yapıtın genel kurgusu ve tezin içeriğini oluşturan konu anlatılmıştır. Gelişme bölümünde de "dün", "bugün" ve "yarın" alt başlıkları altında Bayram'ın geçmişi ve bugünü boyunca kendini var etmek amacıyla içinde bulunduğu çaba ve geleceğinde sahip olmayı umduğu hayat verilmiştir. Sonuç bölümünde ise Bayram'ın beklediklerini bulamadığı yani kendini var edemediği anlatılmıştır. "Fikrimin İnce Gülü" adlı yapıta, Bayram figürünün geçmişinden bugüne kadar geçirdiği iç yolculuğu ve kendini var etme sürecinin sekteye uğraması, konu edilmiştir.

(Sözcük sayısı: 147)

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	2
A. BAYRAM'IN <i>DÜN</i> 'Ü.....	4
A. 1. BAYRAM'IN ÇOCUKLUĞU	4
A. 2. BAYRAM'IN ASKERLİĞİ	6
A. 3. BAYRAM'IN KEZBAN'A AŞKI	8
A. 4. BAYRAM'IN ALMANYA'YA GÖÇÜ	10
B. BAYRAM'IN <i>BUGÜN</i> 'Ü.....	11
B. 1. "TÜRKİYE" VE "İNCE GÜL BAYRAM" YOLUNDA	11
B. 2. "KEZBAN" YOLUNDA.....	14
C. BAYRAM'IN <i>YARIN</i> 'I	16
C. 1. BAYRAM'IN BEKLEDİĞİ	16
C. 2. BAYRAM'IN BULDUĞU	17
SONUÇ	20
KAYNAKÇA	22

Araştırma Sorusu: Adalet Ağaoğlu'nun "Fikrimin İnce Gülü" adlı yapıtında bireyin kendini bulma sürecinde iç yolculuğu odak figür üzerinden nasıl sunulmuştur?

GİRİŞ

Her birey hayatta tek başına ayakta durabilmek, özgüven sahibi olabilmek ve kendini belli bir yere ait hissetmek için kendi var olma sürecini yaşamaktadır. Bu süreç içinde ise bir arayış içine girmektedirler. Aradıkları, bulmak istedikleri "şey" aslında "kendi"leridir, ancak kendi kimliklerini edinebilir, yetenek, ideal ve isteklerinin farkına varabilirlerse bu arayışın sonunda kendilerini güçlü bir birey olarak var edebilirler. Bireylerin içinde bulunduğu arayış nedeniyle yaşadıkları bu iç yolculuk bazı iç ve dış etkenler tarafından olumlu veya olumsuz yönde etkilenebilmektedir.

Adalet Ağaoğlu'nun "Fikrimin İnce Gülü" adlı yapıtında, bireyin kendiyle hesaplaştığı bir iç yolculuk ve kendini var etme süreci "Bayram" adlı odak figür aracılığıyla anlatılmıştır. Bayram daha çok küçükken anne babasını kaybettiği için amcasıyla yaşamak zorunda kalan, çocukluğunu ve gençliğini hem maddi hem manevi yoksunluklar içinde geçirmiş amcası ve yaşadığı köydeki insanlar tarafından aşağılanarak büyümüş bir bireydir. Bayram'ın hayatında sahip olduğu geleceğe yönelik tek planı, çocukluğunda gördüğü köylere gelen o "yabancı" gibi bir araba satın alarak, köyüne geri gelmek ve çocukluğundan beri tanıdığı insanlar tarafından saygı görmek, itibar sahibi olmaktır. Bu istek onu ülkesinden uzaklara, Almanya'ya götürmüştür. Ona göre, ancak bir araba aracılığıyla çocukluğundan zedelenen özgüvenini geri kazanarak başarıya ulaşabilir. Bunun için Almanya'ya işçi olarak giden Bayram yıllar sonra köyüne hayalindeki arabasıyla döner. Yapıtta

da Bayram'ın Almanya'dan Türkiye'ye yolculuğu anlatılmaktadır. Yalnız bu sıradan bir uluslararası araba yolcuğu değil, Bayram'ın geçmişine ve kendine yaptığı bir "iç yolculuk"tur. Yol boyunca kendini sonu gelmeyen çatışmalar, sorgulamalar ve ikilemler içinde bulan Bayram, yol boyunca hem kendisiyle hem de geçmişle hesaplaşma halindedir. Bayram gittiği yolun her kilometresinde bugününü büyük ölçüde etkileyen geçmişindeki askerlik anıları, yaşadığı suçluluk, pişmanlık duyguları, çocukluğu ve aşk hayatıyla yüzleşmekte, bu yüzleşme sebebiyle bugününde de kendisiyle sürekli çatışmakta ve geleceğiyle ilgili beklentilerini, hayallerini düşünmektedir.

Yapıt boyunca Bayram'ın kendini var etme sürecinde geçmişindeki yaşantıların izlerin bugünü üzerinde ve bugün harcadığı çabanın da geleceği üzerinde büyük etkisi işlenmektedir. Bu yaşantıların her biri bireyin hayatında bir yapboz parçası gibidir, birbirilerini tamamlamazlarsa birey de kendini tamamlayamaz. Bayram için bu tamamlama süreci, yapıtta üç kesitte sunulmuştur. Bunlardan ilki geçmişi, ikincisi geçmişinin yarattığı bugünü ve kurmaya hayal ettiği geleceğidir. Bayram için bu süreçte, geçmişle ve onunla kuramadığı bugününü ile yarınını inşa edemediği ve hayal kırıklığıyla sonuçlanan arayışı yapıt boyunca sunulmuştur.

A. BAYRAM'IN "DÜN"Ü

Dün geride bırakıldığı sanılan, ancak insanın her an yanında taşıdığı, bugününü hatta yarınını inşa ettiği en temel yapı taşıdır. Dün yapılan hatalarla, kazanılan başarılarla bireyin kartıdır. Bu fotoğrafa daha sonra dikkatini veren insan onun sayesinde yarattığı bugününe ya gülümser ya hayıflanır. İşte bu belirleyicilik bazen "dün"ü düğüm haline getirir. Adalet Ağaoğlu'nun Fikrimin İnce Gülü adlı yapıtında da odak figür Bayram'ın "dün"ü yanında adeta bir kimlik kartı gibi taşıdığı, ondan kopmasının mümkün olmadığı, Bayram'ın yaşamının her anını ördüğü bir yapı olarak yükselir. Bayram'ın "bugün" gerçekleştirdikleri ve "yarın" gerçekleştirmeyi hayal ettiği her şey, "dün"ünde şekillenir. Bayram'ın "dün"ü, acı ve aşağılanmalarla doludur. Çocukluğunda ailesini kaybetmiş, başka akrabalar tarafından özensizce büyütülmüş, gençliğinde askerliği, çalışma hayatı da aynı türden acı ve aşağılanmalarla dolu olan Bayram'ı tüm bunların üstüne çıkıp kendisine yeni bir gelecek yaratma isteğine bürünür. Bayram'ın tek amacı bu acılardan sıyrılıp, aşağılanmalardan kurtulup, saygı duyulmaktır, ancak bunu yanlış bir yaklaşımla bir hırsa dönüştürür. Kapıldığı bu duygu onun sürüklendiği bir "yanlışlıklar komedyası"na dönüşür.

A. 1. BAYRAM'IN ÇOCUKLUĞU

Çocukluk dönemi bireyin kimliğini şekillendirmesinde en etkili dönemdir. Orada edinilen tüm izlenimler, bireyin tüm yaşamını, yaşam algısını şekillendirir. Bu nedenle Adalet Ağaoğlu'nun Fikrimin İnce Gülü adlı yapıtında da çocukluğu, odak figürün geçmişinde bir türlü kopamadığı dönemlerden birisi olarak belirir. Bayram'ın çocukluğunun, bugününün ve geleceğinin şekillenmesinde oynadığı büyük rol yapıtın temelini oluşturur. Odak figür bu dönemi, yol boyunca

karşılaştığı birtakım olaylar çerçevesinde anımsar, bunlar yapıtta “geriye dönüş”lerle sunulmaktadır.

Odak figür Bayram’ın en temel gerçekliği, çocukluğunda bir aile modeli ile karşılaşmamış olmanın yaşamı boyunca onda yarattığı boşluktur. Bir köyde dünyaya gelen, yapıtta belirtilmeyen bir nedenle amcası tarafından büyütülen Bayram’ın neredeyse bütün hayatını onunla geçirmesine rağmen kendisinde bir tek önemli izinin olmadığı yapıtta özellikle yansıtılır. Bayram’ın çocukluğu hem maddi hem manevi yoksunluklar içinde geçmiştir. Çocukluğu boyunca ihtiyaç duyduğu sevgi ve ilgiyi görememiştir. Amcası, onun ailesi ve köylüler tarafından sürekli aşağılanmıştır. Bu sebepten kendine olan güvensizliğinin temelleri çocukluğunda oluşmuştur:

“Hiçbir gün, bakkaldaki boyalı şekerlerden alamadı çocuklarına ve Bayram’a. Hiçbir gün, bir kağına binip Sivrihisar’a gidemedi. Gidip, dönüşte torbasında uralık, leblebi şekeri de getirmedi. Osman efendinin çocukları evlerinin önünde yoyo oynuyorlardı. Bayram hiç yoyo oynamadı” (Ağaoğlu, 93)

Bayram’ın gelecekte de karşına dikilecek olan bu özgüven eksikliğinin diğer nedeni ise çocukluğu boyunca “İncegül” lakabıyla çağrılması ve köydeki çocukların arasında kendine bir yer bulamamasıdır. Etrafındaki insanlar tarafından sürekli küçümsenmesi, Bayram’ı çocukluğundan itibaren kendini kanıtlama zorunluluğuna itmiştir. Bayram’ın bir şeyler paylaşabildiği tek kişi amcasının oğlu Remzi’dir. Etrafında gerektiğinde derdini dinleyecek, onu anlayacak, sorunlarına çözüm üretebilecek bir birisinin olmaması onu çocukluğundan beri yalnız hissetmeye itmiştir. Bayram’ın kendini var etme sürecinde rol model alabileceği birinin olmaması da, gelecekte olmak istediği veya olabileceği ideal bir kimlik yapısı oluşturamamasına neden olmuştur.

Hayatı boyunca karşısına örnek alabileceği biri olmaması onun kendi ayakları üzerinde durabilen bir birey olmak adına karşısına çıkan ilk şeye tutunmasına neden olmuştur. Bu nedenle seçtiği rol model köye gelen arabalı bir “yabancı”dır. Kendisine seçtiği rol model arabasıyla köye gelen bir yabancı olmuştur çünkü o yabancı ilgi görmüş, köydekilerin saygısını kazanmış ve Bayram’ı etkilemiştir. Kendisinin aksine köye gelen yabancının ilgi görmüş, köydekilerinin saygısını kazanmış ve Bayram’ı etkilemiştir. Bayram’a göre o yabancının farklılığı sahip olduğu arabadır. Buradan hareketle toplumda yer edinmek, ilgi ve saygı görmek için araba sahibi olması gerektiğine karar vermiştir: “*Hep arayacağı, artık durmadan arayacağı egzoz dumanının kokusu (...)*” (Ağaoğlu, 101) Çocukluğunda yaşadığı bu an onun gelecekteki hayatının şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Bayram “o yabancı” olmak için Almanya’ya gitmeye karar vermiştir. Geride bırakacağı bir ailesi, başka bir deyişle onu köye bağlayan, oraya ait hissettiren kayda değer birisi olmaması da bu süreci hızlandırmıştır.

A. 2. BAYRAM’IN ASKERLİĞİ

Bayram’ın geçmişinde unutamadığı, bugününü ve geleceğini etkileyen bir başka durum ise askerliğidir. Askerlikte gördüğü şiddet ve aşağılanma da çocukluğunda oluşan özgüvensizlik ve ezilmişlik duygusunun pekişmesinde etkilidir.

Çocukluğunda amcasından takdir görme, ona kendini kanıtlama çabası, askerliğinde üsteğmenine karşı da devam etmiştir. Bayram’ın askerliğinin biçimlendirdiği hayatının bu döneminde onu etkileyen birkaç olay vardır. Bir gün komutanının Havsalı yedek subayı, Diyarbakır Cezaevine götürürken kendisiyle konuştuğunu duyduğunu düşünmesi ve bunu komutanına söylemesi üzerine

komutanı Havsalı yedek subaya tokat atmasını ömrü boyunca unutamamıştır. O an Yedek subayın yüzündeki ifadeyi ise çocukluğunda vurulacak olan bir atın bakışına benzetmiş, kendisi yüzünden birini şiddete maruz kalması onu derinden etkilemiştir: “*Havsalı’nın, bakışı nasıl desem? Bizim orada iflah olmaz bir atı vuracaklar mı, at aynen böyle bakardı billa!*” (Ağaoğlu, 85) Bu yapıtta sürekli tekrarlanan leitmotive değerindeki “*Ben aslen Havsalıyım*” sözüyle yansıtılmaktadır. Askerliğinde gördüğü şiddet ve üsteğmeni tarafından sürekli aşağılanması Bayram’ı etkilemiştir.

Kendi ihmalkârlığı sebebiyle Eskişehir’de askere gitmeden önce yaşanan patlama sonucunda oluşan yanık izinin seğirmesi de başçavuşunun ona attığı tokatlardan birinden kalmadır. Yarasının seğirmesinin o zamandan beri devam etmesi o dönemin hayatını hala etkilediğini kanıtlamaktadır. Ne zaman kötü veya zor bir durumda kalsa, heyecanlansa yarası seğirmeye başlamaktadır. Seğiren yara izi, yapıtta Bayram’ın geçmişinden bugününe kadar getirdiği ve geleceğine de götüreceği bir yara olarak yapıt boyunca her sıkıntılı durumu yansıtan bir başka leitmotive olarak da yer alır.

Bayram’ın “o yabancı” olma hevesini tetikleyen başka bir durum da Bayram’ın askerliğini sürücü olarak yapmasıdır. Askerliği boyunca cipi kullanırken başkalarının onu görmesini ve ilgi çekmeyi amaçlar. Bayram’ın bu davranışlarını beğenmeyen komutanı bir gün kızarak onu yere yatırıp ciple üstünden geçeceğini söylemiştir. Bu da odak figürün hayatında büyük bir etki bırakmıştır: “*Elinde değil Bayram’ın. Ne zaman bir direksiyon başına geçse, yüzünde, bakışında, duruşunda, göreni öfkeliendiren bir değişme oluyor. O olaydan buyana kaç yıl geçti?*” (9). Özgüven eksikliğinin de etkisiyle kendisini daha güçsüz, savunmasız ve güvensiz hissediyor, korkuyla daha dikkatli davranmaya başlar.

Odak figürün çocukluğunda ve gençliğinde maruz kaldığı bu muamelenin bu süreçte de devam etmesi nedeniyle Bayram köyünde olduğu gibi burada da kendisini kanıtlama çabası içinde olmuştur. Bu geleceğine de yansımaktadır.

A. 3. BAYRAM'IN KEZBAN'A AŞKI

Bireyin var olma sürecinde karşı cinsin etkisi büyüktür. Onunla ilişkisinin iyi veya kötü yansımaları bireyin yaşama karşı duruşunu biçimlendirir. Adalet Ağaoğlu'nun Fikrimin İnce Gülü adlı yapıtında odak figür Bayram'ın karşı cinsle ilişkisi onun kimliğinin oluşmasına etkisini göstermektedir. Bu nedenle Bayram'ın hayatında Kezban figürünün önemi inkâr edilemez.

Bayram'ın gençliğinden itibaren hayatında karşı cinsle kurduğu en sağlıklı ve uzun süreli ilişki Kezban'la olan ilişkisidir. Bu yüzden Bayram'ın aşka bakışı Kezban'la şekillenmiştir. Almanya'da birçok kadınla tanışmıştır fakat hiçbirisiyle ciddi bir ilişkisi olmamıştır. Yaşamında aşka bakışı tamamen Kezban'la biçimlendiğinden başka kimseye karşı aynı şekilde hissetmemiştir. Bunun en temel nedeni, Kezban'ın, tüm acı ve aşağılanmalar arasında onu olduğu kabul eden, koşulsuz seven tek kişi olmasıdır.

Kezban'la Bayram'ın ortak yanları vardır. Her ikisinin de anne ve babalarından yoksun ve yoksulluk içinde büyüdüklerin birbirlerini rahatlıkla anlayabilecek durumdadırlar. Ayrıca Kezban'ın Bayram'ın zedelenmiş özgüveni içinde oldukça yapıcı bir rol oynadığı söylenebilir. Bayram'ın yüzü yandıktan sonra Kezban'ın kendisini beğenmeyeceği düşüncesiyle ondan kaçması fakat Kezban'ın yara izinin ona *“yakıştığını ve yiğit yüzüne yara gerektiğini”* (Ağaoğlu, 189) söylemesi Bayram'ı daha da etkilemiş, Kezban'ı gözünde daha farklı kılmıştır.

Kezban Bayram için ne kadar önemli olsa da, Bayram bunun aksine davranışlar sergilemektedir. Bunun sebebi ise Kezban'ın onu *“yolundan edecek bir engel, baştan savılması atılması gereken bir düşman”*(Ağaoğlu, 178)olarak da görmesidir. Başka bir deyişle Kezban'ın, varoluş sürecini olumsuz etkileyeceğine inanmaktadır, çünkü Kezban'ın güçlüyapısı karşısında da kendini yetersiz hissedilen Bayram, bu düşüncelerinden hareketle Kezban'la beraber olmak istese de ondan uzak durmayı, duygularını yok saymayı ve bastırmayı seçmiştir. Kezban'ı gördüğünde içinde duyduğu *“bir an önce yanına gitme isteği”* bir anda *“bu isteği geri atmamak, susturmak çabasına”* (Ağaoğlu, 178) dönüşmektedir: *“Beklerken beklerken bakmışın, bu Kezban'ın çakır gözlerine kanıvermişin..! İşte o gün temelli boku yediğin gündü.”* (Ağaoğlu, 181)

Bayram'ın kendini var edememesi, onun karşı cinsle olan ilişkilerini de etkilemektedir. Bayram'ın *“bir taksiye kavuşmadan hayatta hiçbir şeye kavuşamayacağı”* (Ağaoğlu, 183) düşüncesi, Kezban'ı, gerçek ve koşulsuz sevgiyi gözden çıkarmasına neden olmuştur. Kendisine özgüvenini geri kazandırabilecek, kendisini değerli hissettirebilecek tek kişiyi de kendi elleriyle hayatından çıkarmıştır.

A. 4. BAYRAM'IN ALMANYA'YA GÖÇÜ

Odak figürün “dün”ünde Almanya “dün”ünün bir sonucu niteliğindedir. Bayram geçmişinde yaşadığı bütün eksiklere ve olumsuzluklara, Almanya'ya giderek çözüm bulacağına inanmıştır.

Hayatında edindiği tek amacı “araba sahibi olarak o yabancı olmak”tır. Bunun tek yolu işçi olarak Almanya’ya gidip para kazanmaktır. Bir arabanın kendisini var etmek için önem taşıdığını düşünen Bayram’ın Almanya’daki hayatına çok az yer verilmiştir. Çünkü amaç, Almanya’ya gitmek değil, orada para kazanarak araba sahibi olmaktır.

Bayram kendini Almanya’da işçi olarak çalışmaya başladığında en az köyündeki kadar yalnız ve yabancı hissetmektedir. Yaşadığı uzamdan, oradaki kültürden ve değerlerden tamamen farklı bir yerde yaşamak zorunda olduğu için bocalamıştır. Bu sebepten ötürü Bayram’ın Almanya’ya tamamen alışması ve oradaki kültürü benimsemesi mümkün olmamaktadır. Bunların yanında Bayram Almanya’da yalnız hissetse bile Türkiye’den gelen başka işçilerle görüşmeyi, onlarla arkadaşlık kurmayı da reddetmektedir. Bunun sonucunda Almanya’da da kendi ülkesinden insanların dışında kalmıştır. Köyde olduğu gibi burada da yabancılaşmış ve bir gruba dâhil olamamıştır: “*Bayram, çok yalnız, çok arkadaşsız. Şeker Bayramı’ydı.*” (Ağaoğlu, 249)

Bayram Almanya’da çok rutin bir yaşam sürmüştür. Bayram Almanya’da adeta gün doldurma amacıyla zaman geçirmiş tüm gücüyle amacını gerçekleştirmek için çalışmıştır. Tüm gün çalışmış, akşamları çok geç dönüp, çok yorulduğundan uyuyarak zaman geçirmiştir. Sadece bayramlarda, yeni yıl akşamlarında Türkiye’den akrabalarının yanına gitmiştir, oralarda da istenmediğini fark edince onlarla ilişkisini de koparmıştır. Bu, onu daha derin bir yalnızlığa itmiştir. Sürekli ve düzenli arkadaşlık, akrabalık ve aşk ilişkileri olmamıştır. Ve Balkız, Sarı Mercedes’i alıp köye dönme günü gelip çatmış, kendini bulmak üzere yola çıkmıştır. Bu yapıtta önem taşır, çünkü yapıttaki olay akışı, Türkiye sınır kapısında başlamaktadır. Diğer olay yapıtı boyunca geriye dönüşlerle okura sunulur.

B. BAYRAM'IN “BUGÜN”Ü

Bugün, bireyin hayatında “dün” ile temelleri atılan ve “yarın”ın temellerinin atıldığı önemli bir kesittir. Geçmişte yapılan hatalar veya başarıya, mutluluğa ulaşmak için harcanan emekler bugün meyvelerini verir. Yapıtta Bayram figürü, dün’ünün yarattığı bugünüyle Almanya’dan Türkiye’ye gelmek üzere yola çıkar. Çıktığı bu yol, aslında onun kendine doğru da çıktığı bir iç yolculuktur. Bayram, yapıt boyunca bu yolculuk sırasında “dün – bugün – yarın”ını irdeler, kendini sorgular, iç çatışmalar yaşar. Bu nedenle yarınını bulmaya çalışan Bayram, yol boyunca geçmişini sorgular. Bayram için “bugün”ünde karşısına çıkan her şey ona geçmişini hatırlatır.

B. 1. “TÜRKİYE” ve “İNCE GÜL BAYRAM” YOLUNDA

Kaçıp, uzaklaşmak istediği; hesaplaşmaktan korktuğu “kendi”yle yüzleşeceği ana adım yaklaştığı bu yol Bayram için oldukça gergin ve zorlu geçmiştir. Geçmişinden getirdikleriyle yüzleşerek geride bırakmak yerine onları hayatının merkezine koyan Bayram, kendisine yeni bir yol çizememektedir; çünkü kendisine kurmaya çalıştığı hayatın ve aradığı kimliğin tamamen geçmişindeki maddi, manevi yoksunluklar üzerine kurulu oluşu onun geçmişinden kopmasını engellemektedir. Sürekli yeni bir başlangıç yaptığına inansa bile yol boyunca hatırladıkları ve bunların neden olduğu iç çatışmalar bunun aksini kanıtlamaktadır.

Yol boyunca geçtiği her şehirde yaşadığı ve unutmadığı anıları olduğu için aklına geçmişinden farklı farklı kesitler gelmektedir:

“Hele banttaki “Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldızlar” a başladı mı, an Sivrihisar’daki benzin pompasının önünü, ağla. An Polatlı’yı, ağla. An başkentte sahipsizsapansız dolanıp durduklarını, ağla. An Zerneke düzlüğünü, an Dicle kıyısını, an Almanya’ya hele o ilk yılını ve bütün akşamlarını, ağla.” (Ağaoğlu, 72)

Yol boyunca sırasıyla geçtiği şehirler Edirne, İstanbul, Bursa, Eskişehir, Ankara ona geçmişini anımsatan duraklardır. Edirne’den geçişinde Almanya’ya gidişi aklına gelmektedir. Yeniden geçtiği Edirne, artık onun için daha farklı olacaktır çünkü bu şehirden çıkarken Mercedes yıldızını kaybetmiştir. Balkız’ın markasını ifade eden, araca farklı bir görünüm sağlayan, Bayram’a varsaydığı zaferini anımsatan yıldızın kaybolması boşa çabaladığının ilk sinyallerini vermektedir. Bu yıldız araçtan çok Bayram’ın kimliği niteliğindedir. Bayram yıldızı bulamamanın duygusal karmaşasını yaşamış, yol boyunca da bu arayışı heyecan ve kaygıyla sürdürmüştür. Bu yönüyle “yıldız” leitmotive değerinde bir ifadedirçünkü yapıt boyunca “yıldız”ı arayış canlı tutulmuştur. O kaybolursa arabasının diğer arabalardan daha iyi ve pahalı olduğunu gösteremeyeceğinden korktuğu kadar kendisinin de itibar sahibi olamayacağından korkmaktadır. Yıldızın Bayram için önemini ve kayboluşundan sonra edindiği takıntıyı anlatmak amacıyla yıldız motifi sürekli tekrarlanmıştır: *“Şimdi bir umut yok artık. Çünkü Mercedes yıldızı gerçekten yok arabının önünde: Uyy, uy... Aman Balkız, nerde bizim yıldız? Ne yaptık onu? Kime kaptırdık? Bizim şerefimiz o. Biz onsuz edemeyiz” (Ağaoğlu, 75)*

Odak figürün yolda yüzleştiği bazı pişmanlıklar vardır. Edirne’den çıkışta hatırladığı Havsalı yedek subaya kendisi yüzünden atılan tokat yol boyunca peşini bırakmayan pişmanlıklarından bir diğeridir. Yine Bursa Yalova Vapurunda Ayfer ile yaşadıkları sonrasında duyduğu pişmanlık

dikkate değerdir. Onun dışında herhangi birini Balkız'a bindirmek onun uzun süre için rahat etmemesine neden olmuştur. Burada Kezban'dan kopamaması da etkilidir. Eskişehir, Sivrihisar'da kendi ihmalkârlık sebebiyle çalıştığı dükkânda gerçekleşen patlama, bunun sonucunda yüzünde izi geçmeyen bir yaranın oluşması Bayram'ın hayatında aldığı derin yaraları simgelemektedir. Öyle ki bu yarayı yol boyunca Balkız'ın aynasından izlemiştir. Ankara'ya geldiğinde ise İbrahim'e yaptığı haksızlığı hatırlamıştır. Almanya'ya gitmek için İbrahim'in çürük raporu almasına neden olmuştur. Fakat İbrahim'e yaptıkları sebebiyle duyduğu pişmanlığı kabullenmemekte, çünkü eğer pişmanlık duyduğunu kabul ederse, suçlu olduğunu da kabullenmek zorunda kalacaktır. Vicdanını susturmak için sürekli kendi suçu olmadığını, İbrahim'in zaten hasta olduğunu kendi kendine tekrarlamaktadır. Yolda yaşadığı ve pişmanlık duymasına sebep olan bir başka olayda Veli'nin yaptığı kazadır. Yola çıkmadan önce ondan rica etmesine rağmen Veli'nin birkaç eşyasını arabasına almaması Veli ve ailesi kaza geçirmesine neden olmuştur. Duyduğu pişmanlık sebebiyle yolculuğun ilerleyen bölümlerinde aklına sürekli Veli gelmiştir, yaptığı kazanın kendi suçu olduğunu kabullenemediği için sürekli farklı bahaneler üretmiştir: “*Suç bende değil. Ben söyledim ona. Yükleme bu kadar, dedim*” (Ağaoğlu, 130)

Bayram her zaman olduğu gibi yol boyunca arabasıyla dikkat çekme ve kendini kanıtlama çabası içindedir. Bu kendisini gösterme ve arabasıyla dikkat çekme çabası insanların onu sonradan görme biri olarak değerlendirmelerine neden olmaktadır. Bu değerlendirmeler yapıt boyunca Bayram'ın iç monologlarıyla sunulmaktadır. Bayram iç dünyasında nasıl biri olduğu gerçeğiyle aslında karşı karşıyadır. Bir yandan da yaşadığı bir olay karşısında hemen keyfi kaçmakta, hatta Balkız da ona

eskisi gibi güzel görünmemeye başlamaktadır: “*Birdenbire yine güzel, yine acenteden aldığı günkü gibi pırıl pırıl görünüverdi Mercedes gözüne.*” (Ağaoğlu, 266)

Bayram’ın yolculuğu sırasında dikkate alınması gereken bir diğer nokta ise onun sürekli kıl payı kaza yapmaktan kurtulmasıdır, ancak hedefine çok yaklaştığını düşündüğü yerde yaptığı kaza dikkate değerdir. Bu onun geçmişinden kaçamayacağı gerçeğini yapıtta yansıtılmasıdır. Geçmişinden kurtulamayan Bayram yavaş yavaş geleceğini de yaratamayacağı gerçeğiyle yüzleşmeye başlar. O kaza yaptıktan sonra kimsenin durmaması ise kendisini önemsiz hissetmesine sebep olmuştur.

Bayram’ın yol boyunca Türkiye’den gittiğinden beri orada meydana gelen değişiklikleri gözlemlemesi de, yaşadığı ve yaşayacağı hayal kırıklıklarının farkına varacağına işaretler.

B. 2. “KEZBAN” YOLUNDA

Balkız’la çıktığı bu yolculuğun sonunda kavuşmak istediği hayallerinin arasında Kezban da önemli bir yere sahiptir. Yol boyunca karşılaştığı, tanıştığı bütün kadınlar ona Kezban’ı hatırlatmakta, iç monologları ise çoğunlukla Kezban’ı konu almaktadır. Bayram’ın “dün”ünde olduğu gibi “bugün”ünde de Balkız’dan sonraki odağı Kezban’dır. Yolculuğu boyunca Bayram geçmişindeki Kezban’la yaşadıklarını ve ona karşı olan davranışlarını sorgulamaktadır. Onu en çok da Yalova Vapuru’ndayken düşünmektedir. Yol boyunca Kezban’ı aklından atmak için uğraşsa da bir türlü başaramamaktadır. Onunla ilgili evlilik hayalleri varken ve onu bırakıp Almanya’ya Balkız için gidişi onda pişmanlık uyandırır da kendi yoksulluklarıyla hesaplaşması bu duyguyu

bastırmaktadır. Yine de yolda aklındaki en büyük soru Kezban'ın onu bekleyip beklememiş olmasıdır. Odak figürün Almanya'da bulunduğu süre içinde çeşitli kadınlarla görüşmesi, genellikle cinsellik üzerine kurulu, uzun süreli ilişkiler yaşayamaması onun Kezban'a olan bağlılığını yine gösterir niteliktedir. Bayram'ın aklından bir an için evlilik düşünceleri geçse de bu tanışma da Almanya'da yaşadığı ilişkilerden farksız olamamış, cinsellik çağrışımlarından gitmemiş ve sonunda yine Kezban'ı düşünmekten hiç vazgeçmediği görülmektedir.

Aslında yapıtın temel çatışmasını Bayram'ın Balkız ve Kezban arasında yaşadığı “arada kalmışlık” duygusu oluşturmaktadır. Ancak Balkız'ın Bayram için hem kendi kimliğini yaratma hem de Kezban'ı elde etme isteğinden dolayı önemli oluşu kendi içindeki ezilmişlik duygusunu önde tutarak onunla mücadelesini öne çıkarmasına neden olmaktadır. Bayram'a göre, insanlar ona saygı duyduğu zaman Kezban'la birlikte olabilecektir. Kezban'la sağlıklı bir ilişkiye sahip olmak amacı ve Kezban'ın bir engel olduğu çatışmasıyla onu Almanya'ya gitmeden Kezban'ı bırakmaya itmiştir. Bayram kafasında bu çatışmayı belki de kendisini yeterince tanımadığı ve farkındalık sahibi olmadığı için bir türlü çözememektedir: “*Ben bir taksiye mi sevdalıydım? Bu şarkıya mı, bu şarkıyı çağıran kadının sesine mi? Kezban'a mı?*” (Ağaoğlu, 172)

Bayram'ın hayatının şekillenmesinde en büyük rolü oynayan figürlerden biri şüphesiz ki Kezban'dır. Kendini var etme sürecinde belki de ona yardımcı olabilecek, kendisini değerli ve yeterli hissettirebilecek tek kişi Kezban olduğu halde onu o “arabalı yabancı” olabilmek uğruna itmiştir. Türkiye'ye dönüş yolunda ise onun için en önemli beklentilerinden birinin Kezban olduğu görülmektedir.

C. BAYRAM'IN “YARIN”I

İnsan geleceğini bugünüyle kurar. Bugün, içinde bulunulan anda yaşananlarla bir süre sonra için bulunulacak andan beklentilerle biçimlenir. Yarın ise bu beklentilerin ne kadar bulunabildiği ya da bulunanların insanı ne kadar tatmin edeceğiyle görünmeye başlar. Sonuç bireyi ya tatmin eder, ya da derinlemesine bir hayal kırıklığına sürükler. İşte Adalet Ağaoğlu'nun Fikrimin İnce Gülü adlı yapıtında Bayram da bugün'ünden yarın'ına beklentilerinin tohumunu ekmiştir. Yapıtın sonunda buldukları yani onun vardığı yer ise başladığı noktadan başkasının olmamasıdır.

C. 1. BAYRAM'IN BEKLEDİĞİ

Odak figür Bayram'ın yarınının ilk basamağını yaşamından beklentileri oluşturmaktadır. Onun geleceğinden beklediği geçmişinde elde edemediklerinden oluşmaktadır. Geçmişinde onu etkileyen ne kadar yoksunluk varsa hepsini tamamlamak amacıyla Ballıhisar'dan ayrılmış, Almanya'ya gitmiş, tek hayali Sarı Mercedes Balkız'ı elde ederek onunla geri Ballıhisar'a dönmeyi kafasına koymuştur. Bayram'ın bütün bunları yapmasındaki amaç ise hayatının büyük bir kesimini geçirdiği Ballıhisar'dakilerin ona karşı bakış açılarını değiştirmek, aslından onların gözünde yeni bir Bayram'a dönüşmektedir.

Bayram geri dönüşünde çocukluğunda gördüğü o “arabalı yabancı” adam gibi kahvenin önünde durarak herkesi etrafına toplamak istemektedir: “*herkese önünde kasket çıkarttırmak ve herkesi kendisine karşı saygılı görmek*” (Ağaoğlu, 319) Kısacası onlara artık “*İncegül ve deloğlan Bayram'ın bittiğini, tarihe gömüldüğünü*” (Ağaoğlu, 319) göstermek istemektedir. Köyünde

kendisine bir yer bulmak istemesidir. Ayrıca Bayram'ın “*amcasına görünmek, Remzi Abisine saat hediye etmek, İbrahim'i kuzu çevirmeye götürmek, Kezban'ı Balkız'ın önüne, kendi yanına attığı gibi Almanya'ya gitmek*” (Ağaoğlu, 319) de bu beklentilerini bütünleyen diğer hayalleridir.

Kurduğu bu hayallerinin dışında geleceğinden beklediği bir başka dikkat çekici nokta ise geçmişinden getirdiği pişmanlıklarından sıyrılmak istemektedir. En büyük pişmanlıkları ise Havsalı yedek subayın kendisi yüzünden tokat yemesi ve Almanya'ya daha önce gitmek için İbrahim'in çürük raporu almasını sağlamasıdır.

C. 2. BAYRAM'IN BULDUĞU

Odak figürün yarınının ikinci basamağını buldukları oluşturmaktadır. Bütün hayatını üzerine kurduğu Ballıhisar'a arabasıyla gitmek ve oradaki insanlar tarafından kabul edilme, sevilme, saygı ve ilgi görme hayali yapıtın sonunda Bayram için büyük bir yıkıma dönüşmüştür. Beklentilerinin hiçbiri gerçekleşmemiş, aksine Bayram'ın düşündüğünün tam tersi bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Odak figür yapıtın sonuna kadar ki gayretlerinin sonucunu, yapıtta da verilen, adından da anlaşılacağı gibi “*Gayret Çeşmesi'nde*”(Ağaoğlu, 329) görür. Bütün uğraşlarına rağmen yolun sonunda hiç beklemediği bir sonuçla karşılaşacağını yani beklentileriyle karşılaşamayacağını farkına burada varır. O gittikten sonra köyde olup bitenleri küçük bir çocuktan kim olduğunu gizleyerek, köyün dışından biriymiş gibi öğrenir. Çocuğun kendisini tanımasından korkar, daha sonra “*Ballı halkının önünde krallar gibi duracağını*”(Ağaoğlu, 339) düşünerek onu tanımasında bir sorun olmadığını düşünür, ancak gerçekten kim olduğunu açıklamaz. Onun kendi kimliğini

saklaması ve kendinden emin olamaması, onun hala kendini var etme sürecinde başarılı olamadığını, kendisine güvenini geri getiremediğini göstermektedir. Bir yandan da köyün dışından biriymiş gibi olayları dinlemesi onun kendisini köye yabancı hissettiğini vurgulamaktadır.

Bu çocuktan öğrendikleri de onu mutlu etmek yerine daha derin bir bunalıma sürükler. Çocuğun anlattıklarına göre çürük raporu almasına neden olarak, yerine Almanya'ya gittiği İbrahim, bunun farkına varıp “*dünyasına küserek, köyden göçmüştür*” (Ağaoğlu,345) Gitmeden önce Bayram'ın Kezban'ı daha fazla üzmemesi için gidip Kezban'la konuşmaya karar vermiştir. Bayram'ın yaptığını öğrenen Kezban çalıştığı bankanın ortasında bağırmaya başlayınca işinden kovulduğu için onu isteyen balıkçıyla evlenmek zorunda kalmıştır. Ölmeden görmek, kendisini kanıtlamak istediği amcası da ölmüş, kuzeni de müze bekçisi olmuştur.

Bütün bu olanlar Bayram'ın kendini var etme sürecinde yanlış bir amaç edindiği sebebiyle başarılı olamadığının birer göstergesidir. Elde etmek, değiştirmek veya hayalini kurduğu ne varsa hiç birini elde edememiştir. Aslında bütün bu sonuçlara kendisi sebep olmuştur. Başkalarının ona saygı duymasını sağlayarak kendisini var edebileceğini düşündüğü için uğruna neredeyse her şeyini feda ettiği arabanın ona hiçbir şey kazandırmadığını aksine elinde ne varsa kaybettirdiğini görmüştür. Evlenerek, beraber bir yuvaya sahip olmak istediği, hayatındaki en önemli insan olan Kezban'ı da bu uğurda kaybetmiştir. Kendini kanıtlamaya çalıştığı amcası da ölmüştür. Hayatta artık tamamen yapayalnızdır. Düşüncelerini değiştirmek istediği köylüler ise, ondan büsbütün nefret etmektedir. Hiç ummadığı bir şekilde geride bıraktığı hiçbir şey eskisi gibi değildir, elinde olan ne varsa hepsini yitirmiştir. Bayram'ın yanlış çıkış noktası, yanlışlar zincirini de peş peşe getirmiştir. Sonuç olarak yanlış yönde harcadığı çabalar, onun için anlamsızlıklar zincirine dönüşmüştür. Şimdi tek yapacağı “*inanmak ve görmek istediği her şeyden kaçmayı*” (Ağaoğlu,353) seçmektir. Artık bu

yanlışlar ortasında yalnız kalır; “*Bayram, hangi yönü seçeceğini bilmeden, Dört yol ayrımında bekliyor*” ve “*Hiçbir yolun ucunda, kimse Bayram’ı beklemiyor.*” (Ağaoğlu, 361)

SONUÇ

Yaşam döngüsü içinde bir birey için en acı şey, başladığı noktaya dönmektir. Kendini var etme noktasında içinde bulunduğu zamanda doğru adımları atamayan, doğru tespitleri yapıp doğru seçimler yapamayan, hayallerini boş şeylerle dolduran insanlar başladıkları sıfır noktasına dönerek yazık ki büyük bir hayal kırıklığına uğrarlar. Bu basit bir hayal kırıklığı değil, boşa geçirilmiş bir ömür olarak da insanın karşısına çıktığında pişmanlıklar yerini büyük yıkımlara bırakmış olurlar. Her şey için çok geç olduğu düşüncesi bireyin yaşamında yaptığı sağlamanın yanlış sonuç vermesi insan için ölümden bile zor dayanılmaz bir

Adalet Ağaoğlu tarafından yazılan Fikrimin İnce Gülü adlı yapıtta odak figür Bayram geçmişinden kopamamış ve o dönemdeki yoksunluklarından büyük yaralar almış bir bireydir. Almanya-Türkiye arasında yaptığı araba yolculuğu sırasında kendini var etme süreci ve bu sürecin değerlendirmesini, sorgulamalar ve hesaplaşmalar yoluyla bir iç yolculuk şeklinde yapmaktadır. Bu yolculuk sonucunda görülmektedir ki, geçmişinden bugününe taşıdığı yanlış beklentiler, şimdiki yaşamını bir bakıma hayal ettiği geleceğini kurmasını engellemiştir. Hatta elinde kalan bazı değerlerinde kıymetini bilmeyerek her şeyi sayılabilecek parçaları da kaybetmesine yol açmıştır. Yokluğunda yaşadığı köyde meydana gelen değişiklikler, etrafındaki insanların teker teker gidişi ona hiç beklemediği bir son hazırlamıştır. Bayram kendini var etme sürecinde başarısız olmuş, aksine tekrar başladığı yere geri dönmüş, bu dönüşte onun için çıkmaz acı bir son yaratmıştır.

Körü körüne bağı olduğı geçmişı, bugününü de yaşanmaz bir hale getirmiş, onu iyi bir gelecek kurmaktan aciz bir duruma düşürmüştür. Bayram doğru ve yanlış, iyi ve kötüyü birbirinden ayıramaz bir duruma gelmiş, kendini var edemeyip, “o yabancı” olmuştur.

KAYNAKÇA

Ağaoğlu, Adalet. Fikrimin İnce Gülü. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 25. Baskı: Mayıs, 2011.